

نقد مترجم

فلاسفه بزرگ در بونه نقد *

دکتر محمد محمدرضاوی

سراسر این سالها در رادیو و تلویزیون برنامه‌های علمی و فلسفی داشت و در روزنامه‌های بزرگ از جمله تایمز و گاردین پیوسته مقاله می‌نوشت و تماس خود را در عین حال با رویدادها و تحولات دنیا حفظ می‌کرد. در سال ۱۹۷۹ به پاس خدماتی که در راه ترویج اندیشه‌های متفکران بزرگ تاریخ و روشن کردن اذهان همگانی کرده بود، به دریافت نشان مفتخر شد. مگی از سال ۱۹۸۴ پژوهشگر ارشد در تاریخ اندیشه‌ها در دانشگاه لندن بوده است، و همچنان به تألیف کتابهای سودمند و اشاعه افکار فلسفی ادامه داده است. کتابهای متعدد او از جمله فلسفه امروز بریتانیا و پوپر، بزرگان جهان اندیشه و فلسفه شوپنهاور تاکنون به بیست زبان ترجمه شده‌اند.

امتیاز این کتاب، آشنا شدن خواننده با آخرین تحولات در برداشتهای فلسفی معاصر و در واقع با موج تازه‌ای از اندیشه‌های بدیع در فلسفه است.

همچنین این کتاب مطالب را در قالب گفت و شنود بیان می‌کند که بر طراوت بحث می‌افزاید.

اما درباره مترجم: جناب آقای دکتر عزت‌الله فولادوند در زمره بهترین مترجمان آثار فلسفی و کلامی ما می‌باشند. چرا که هم به زبان مبدا و هم مقصد احاطه کافی و وافعی دارند. از این روست که ترجمه‌های او روان و دقیق می‌باشد. اینجانب ضمن استفاده وافر از کتاب انتظار داشتم که ایشان در چاپ دوم تجدید نظر می‌فرمودند، ولی چنین نشد.

ما در این مقال قصد پرگویی نداریم و لذا تقریباً یک صفحه از متن انگلیسی کتاب را مورد ارزیابی قرار می‌دهیم. در این ارزیابی ابتدا جمله انگلیسی، سپس ترجمه ایشان و در آخر ترجمه پیشنهادی آورده می‌شود.

1- Certainly you can be a very good philosopher
and believe very strange things.

(P.66)

ترجمه مترجم محترم: قدر مسلم اینکه کسی نمی‌تواند فیلسوف بسیار خوبی باشد و با این وصف، به چیزهای بسیار عجیب و غریب معتقد باشد. (ص ۱۰۷)

همانطور که ملاحظه می‌فرمایید در متن انگلیسی واژه

جناب آقای دکتر عزت‌الله فولادوند کتابی تحت عنوان «فلاسفه بزرگ» تألیف بریان مگی را ترجمه کرده‌اند که در آذرماه ۱۳۷۷ تجدید چاپ شده است.

بریان مگی در این کتاب، درباره فیلسوفان بزرگ با برخی از فیلسوفان معاصر که در جامعه علمی و دانشگاهی غرب متخصص موضوع بحث، شناخته شده‌اند از قبیل برنارد ویلیامز، جان پاسمور، وارناک، کاپلستن ایروسل و... صحبت می‌کند. البته سهم خود مگی هم در بسیاری از اوقات کمتر از همسخنان او نیست و بسیاری از نکته‌های پیچیده با توضیحات و گاهی ایرادهای او بهتر برای خواننده روشن می‌شود. مگی در ۱۹۳۰ در لندن به دنیا آمد، در جوانی در آکسفورد تحصیل کرد و از آن دانشگاه، هم در رشته تاریخ و هم در فلسفه و علوم سیاسی و اقتصاد با درجه ممتاز فارغ التحصیل شد.

او مدتی در دانشگاه بزرگ بیل در آمریکا تدریس می‌کرد و سپس به طور مستقل به نویسندگی پرداخت. در سال ۱۹۷۰ به جهان دانشگاهی بازگشت و در کالج معروف بیلین در آکسفورد آغاز به تدریس کرد و به عضویت هیأت علمی کالج ال سولز در همان دانشگاه برگزیده شد. در

Can هست نه Can not. بنابراین ترجمه صحیح «می تواند» است نه «نمی تواند».

ترجمه پیشنهادی: قدر مسلم اینکه کسی می تواند فیلسوف بسیار خوبی باشد و (با این وصف) به چیزهای بسیار عجیب و غریب معتقد باشد.

2- Aquinas shows the flaws in their arguments and argue that there is nothing self-contradictory in the idea that the world has gone on for ever and will go on for ever as Aristotle belived. (p.66)

ترجمه مترجم محترم: آکویناس عیب این استدلال را نشان می دهد و دلیل می آورد که برخلاف عقیده ارسطو، هیچ تناقضی در این فکر نیست که جهان از ازل بوده و تا ابد هم ادامه خواهد داشت. (ص ۱۰۸)

توضیح: ترجمه مترجم محترم گویای آن است که به اعتقاد ارسطو تناقضی در ازلیت و ابدیت عالم وجود دارد، بنابراین تعبیر as Aristotle belived را «برخلاف عقیده ارسطو» ترجمه کرده اند که اشتباه می باشد بلکه ترجمه صحیح، «آن گونه که ارسطو اعتقاد داشت»، است.

ترجمه پیشنهادی: آکویناس عیبهای (یا اشکالهای) استدلالهای آنان را نشان می دهد و دلیل می آورد که هیچ تناقضی در این فکر نیست که جهان از ازل بوده و تا ابد هم ادامه خواهد داشت آن گونه که ارسطو به آن اعتقاد داشت (یعنی ارسطو به ازلیت و ابدیت جهان اعتقاد داشت و تناقضی را در آن مشاهده نمی کرد).

3- Aquinas as a philosopher is more agnostic than Aristotle. (p.64)

ترجمه مترجم محترم: آکویناس از ارسطو فیلسوف شکاک تری است. (ص ۱۰۸)

همانطور که ملاحظه می فرمایید مترجم محترم واژه agnostic را شکاک معنا کرده اند در صورتی که معنای صحیح این واژه لادری و ندانم گو و اهل تعطیل است نه شکاک. شکاک ترجمه انگلیسی Sceptic است.

ترجمه پیشنهادی: آکویناس از ارسطو فیلسوف

توضیح: همانطور که ملاحظه می‌کنید مترجم محترم any alleged Divine Revelation را وحی الاهی ترجمه کرده‌اند و alleged که به معنای ادعایی است را در ترجمه منعکس نکرده‌اند که ترجمه صحیح آن چنین می‌شود هیچ وحی الاهی ادعایی.

ترجمه پیشنهادی: در مقام فیلسوف، می‌خواست به قدر وسع خودش پی‌برد که دنیا چگونه جایی است و چه حقایق ضروری مربوط به این دنیا و تفکر خود ما بدون توسل به هیچ وحی الاهی ادعایی و فقط به کمک عقل، برای ما قابل دانستن است.

6- in his work on the Eternity of the world he says that as far as Philosophical considerations go there is no reason why the universe should not have existed always and go on existing for ever. (p.64)

ترجمه مترجم محترم: در یکی از نوشته‌های او به نام سرمدیت عالم دیده می‌شود، آکویناس می‌گوید بر مبنای ملاحظات فلسفی محض هیچ دلیلی نیست که فکر نکنیم جهان همیشه وجود داشته و تا ابد هم وجود خواهد داشت. (ص ۱۰۸)

توضیح: تنها اشکالی که در این تعبیر وجود دارد در ترجمه فارسی می‌فرماید ملاحظات فلسفی محض، در صورتی که عبارت انگلیسی Philosophical considerations ملاحظات فلسفی است و کلمه محض در آن وجود ندارد. ترجمه پیشنهادی: او در یکی از نوشته‌هایش به نام سرمدیت عالم می‌گوید که بر مبنای ملاحظات فلسفی هیچ دلیلی وجود ندارد که فکر نکنیم جهان همیشه وجود داشته و تا ابد هم وجود خواهد داشت.

پی‌نوشتها

* - کتاب‌شناسی انگلیسی کتاب چنین است:

Bryan Magee, the Great Philosophers, An Introduction to western Philosophy, oxford university Press, 1987.

4- He was committed to many beliefs as a believing christian, but there were many other things which he believed because he had read Aristotle and followed his arguments. (p.66)

ترجمه مترجم محترم: آکویناس مسیحی مومنی بود و به این جهت، پای‌بند بسیاری اعتقادات. اما به خیلی چیزهای دیگر هم عقیده داشت چون کتابهای ارسطو و استدلالهای او را خوانده بود. (ص ۱۰۸)

توضیح: همانطور که ملاحظه می‌فرمایید مترجم محترم Followed را ترجمه نکرده‌اند و به جای آن همان فعل read را به کار برده است. پس ترجمه صحیح عبارت انگلیسی he had read Aristotle and followed his arguments چنین می‌شود که «او (آثار) ارسطو را خوانده بود و از استدلالهای او تبعیت می‌کرد»، در صورتی که مترجم محترم این عبارت را چنین ترجمه کرده‌اند که «چون کتابهای ارسطو و استدلالهای او را خوانده بود.»

ترجمه پیشنهادی: آکویناس مسیحی مومنی بود و، به این جهت، پایبند بسیاری اعتقادات. اما به خیلی چیزهای دیگر هم عقیده داشت چون کتابهای ارسطو را خوانده بود و از استدلالهای او تبعیت می‌کرد.

5- As a Philosopher, his job is to get as far as he can in discovering what kind of place the world is and what truths we can know which are necessary truths about the world and about thought, discoverable by unaided reason, without appealing to any alleged Divine Revelation. (p.67)

ترجمه مترجم محترم: در مقام فیلسوف، می‌خواست به قدر وسع خودش پی‌برد که دنیا چگونه جایی است و چه حقایق ضروری مربوط به این دنیا و تفکر خود ما بدون توسل به وحی الاهی و فقط به کمک عقل برای ما قابل دانستن است. (ص ۱۰۸)